

נראדה אור

פרשת בראשית תשפ"ד

גליון קצג שנה ד

באר רבו"ק מלעכוויטש קודיענו

{ שניני אור }

הנה כי כן עברו עלינו בחסד ה' הימים הקדושים בנועם ובהתעלות. לדאבון לב יצאנו מפסגת האהבה והדבקות למצב של קושי והסתר פנים. יהודים אנו ואיננו שואלים מדוע, כך גזרה חכמתו יתברך להטיל עלינו תפקיד לעבדו עתה דוקא במצב שכזה.

במעמד הלחיים' שהתקיים השבוע לכבוד יומא דהילולא של מרן הרא"ש מסטאלין זי"ע, הזכיר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מאמר מרן הרא"ש **בבוחר בשיירי זמרה - בשיירי זמרה**, בשייריים הנותרים בלב אחר סיום התפלה. כך גם בכל עסק התורה והעבודה ובכל זמן נעלה, חפץ הבורא יתברך בשיירי רגשות הקדושה וההתעלות הנותרים לאחר מכן.

ואם בכל שנה יש לעמול בשמירת הארת הימים הקדושים בקרבנו, בשנה שכזו בה עברנו בבת אחת מאוירת ההתעלות לאוירה אחרת לגמרי, **נדרשים אנו לעמול פי כמה להחזיק ברגשות הקודש** שלא יתפוגגו במאורעות הזמן.

אמנם האמת שאף כי מחד גיסא עלולה אוירת ימים אלו להשכיח את הימים הקדושים והנעלים, מאידך גיסא - שח לי מישונו, אדרבה המתרחש בתקופה זו **יכול לסייע לנו להישאר בהיכל זמני הקודש ועתות הרצון.**

תמיד מפחדים אנו אחר הימים הק' שהחזרה לשגרה תחליש את זעקת הלב: את פניך ה' אבקש - להיות קרוב ומקושר לבורא עולם, אך בימים שכאלו בהם אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים ולהפיל תחינה לפניו שיחוס על שארית ישראל, **נקל יותר להשאר קשורים ומחוברים למקור החיים.**

ביותר כאשר האיר אדמו"ר שליט"א בשיחת החיזוק בשמחת הבר מצוה לידידינו הר"ר שלמה סלאטקין (נדפס כאן בגליון) שבהיות שאירע מה שאירע לאחר כה הרבה תפלות עמך בית ישראל ודוקא מתוך גודל הקירבה שביום שמיני עצרת, אין ספק שכל מה שאירע כבר היה לאחר המתקה עצומה שפעלו ישראל בתפילתם ועבודתם, ומי יודע מה היה קורה בלא זאת... הרי שהאהבה והדבקות שהאירו בימים הק' קיימים ועומדים, ומתוך אוירת ימים אלו אין לנו אלא להמשיך בזעקה הנצחית: **אל תסתהר פניך ממני.**

נסיים במה שסיפר חדב"נ הרב נפתלי חיים שוחט שליט"א במעמד הלחיים ביומא דהילולא של מרן הרא"ש מסטאלין. אחד מאנשי מרן שלום טעשער - מאכער שמו סבל מרורות מאשתו ובקש לגרשה אך מרן לא הרשה לו בשום אופן ואמר לו שאם מגרשה לא יוסיף לבוא אליו. לכשהגיעו מים עד נפש גירשה והפסיק לבוא למרן.

כעבור זמן מה ראה שהילדים אינם מסוגלים להיות בלא אמם, החזיר את גרושתו, ואז שב לנסוע למרן. לכשהגיע למרן וסיפר לו השתלשלות הדברים עננה מרן ואמר: רבש"ע שלום האט גיזען אז די קינדער האלטן נישט אויס האט ער צוריק גינעמען זיין ווייב...

{ זברות קודש }

תכלית הבריאה לקדש עניני הארץ

שתי דרכים יש היאך יזכה לעסוק בהם בקדושה כרצונו יתברך, האחת דרך מלחמה והתגברות שבכל עת עסקו בענינים חומריים נלחם ביצרו ומתאמץ בכח וגבורה שלא ימשך אחר תאוות הגוף. והשנייה דרך התעלות ורוממות שעוסק בתורה באופן שיועד וזוכר שהיא תורת ה' ורוצה לדבק עצמו בהשם יתברך על ידה, ועל ידי שמכניס כל מציאותו בעמל התורה נעשה מרומם ומזוכך יותר. וכן בעבודת התפלה, מדבק עצמו בתבית התפלה ומכניס בהם כל מציאותו ובזה נתרומם ונעשית מציאותו נעלית יותר, ועל ידי זה בבואו לעסוק בענינים גשמיים כבר אינו נמשך כל כך אחר תאוותיו. ואף שעדיין נצרך למלחמה והתגברות כיון שמציאותו נעלית יותר ודאי המלחמה באופן אחר.

הקב"ה חפץ בדרך עבודת הצדיקים

בזה יש לבאר דברי המדרש, מעשיהן של רשעים הכונה לאלו שכל עבודתם בעסקיהם הגשמיים בדרך מלחמה והתגברות, שכיון שאין חיים ברוממות יותר נצרכים להלחם בצד הרע, ועליהם נאמר והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך שעניני הארציות בערבוב ובחשכות. אבל מעשיהן של צדיקים המה שמתרוממים ומתעלים בתורתם ותפלתם ועל ידי זה נחלשת משיכתם לגשמיות, ואף שעדיין נצרכים להתגברות אין מלחמתם ברע גדולה כ"כ, ועליהם נאמר ויאמר אלקים יהי אור, כי אור עבודתם מאיר להם כל עניני הארץ.

על זה אמרו במדרש אבל איני יודע באיזה מהם חפץ, כי אפשר שחפץ הקב"ה יותר באותם שכל עסקם בגשמיות בדרך מלחמה כיון שבדרך זו נצרכים יותר ליגיעה, כיון דכתיב 'וירא אלקים את האור כי טוב' הוי במעשיהן של צדיקים חפץ, כי תכלית העבודה שתזדכך ותתרומם מציאות האדם על ידי עבודתו ובזה יעלה כל עניניו הגשמיים לקדושה.

המשך בעמוד 5 <<<

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום וגו' ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור, וירא אלקים את האור כי טוב וגו' (א, א-ד).

ברש"י אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל, ומה טעם פתח בבראשית משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא וכו'.

יש לבאר הלא תכלית התורה עבור קיום מצוותיה וא"כ אף אם יש לפרט סדר הבריאה כדי שלא יאמרו אומות העולם לסטים אתם, הלא יכולים לכתוב ענינים אלו אחר מצוות התורה ועדיין יש לבאר מה טעם פתח בבראשית.

במדרש (ב"ר ב, ה) ר' אבהו אמר מתחלת בריתו של עולם צפה הקב"ה במעשיהם של צדיקים ובמעשיהם של רשעים וכו', והארץ היתה תוהו ובוהו' אלו מעשיהן של רשעים 'ויאמר אלקים יהי אור' אלו מעשיהן של צדיקים, אבל איני יודע באיזה מהם חפץ וכו', כיון דכתיב 'וירא אלקים את האור כי טוב' הוי במעשיהם של צדיקים חפץ וכו'.

התמיהה גדולה מה מקום יש לומר שחפץ הקב"ה במעשיהן של רשעים.

עבודת האדם בקידוש עניני הרשות

הביאור כי מעשי האדם נחלקים לשלשה, האחד מצוות ומעשים טובים ששרשם בצד הקדושה, השני מעשים כנגד רצונו יתברך ששרשם בצד שכנגד ואסור לעשותם והשלישי עניני הרשות ששרשם מקל" נוגה ומעורבים בטוב ורע, שאם עוסק בהם באופן הראוי נכללים בצד הטוב ומתעלים לקדושה, ואם אין עוסק בהם כרצונו יתברך נכללים בצד הרע ח"ו.

רצון השי"ת להמתיק הדינים

אמר שעל פי רוב במעשה בראשית על כל מאמר כתוב 'ויהי כן', ולמה על בריאת האור כתוב (בראשית א, א) 'יהי אור ויהי אור', ולא ויהי כן, ואמר על פי מה שאמרו חז"ל (מגילה י) כל מקום שנאמר 'ויהי' אינו אלא צרה, וכאן כתוב (שם פסוק ד) 'וירא אלקים את האור כי טוב', כי תיבת 'ויהי' הראשון שבתורה מוקף בתבית אור - בחינת חסד משני צדדיו, יהי אור' ויהי אור', ואור הוא בחינת חסד (עץ חיים שער לידת המוחין פ"ב). גם ידוע (שער הגלגולים הקדמה י) שהמקיף גובר את הפנימי, ונעשה מן 'ויהי' גם כן חסד, כי מוקף גם כן חסדים, ודפח"ח ושי"י.

אמרי יעקב (תע"ז)

עת צרה היא ליעקב וממנה נוזשע

שיחת ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בשמות הבר מצוה לבן הרה"ח ר' שלמה ראובן סלאטקין הי"ו מבאלטימאר ביום שני השבוע אור לכ"ה תשרי

דברתי לך' (בראשית כח, טו) – שישוב לארץ ישראל, כי בחוץ לארץ לא קיימת השמירה שיש בארץ ישראל.

כדרך שאמרו הצדיקים מדור הקודם בעת המלחמה, 'ובהר ציון תהיה פליטה והיה קודש' (עובדיה א, ז), וידוע שבעת המלחמה עלה הרה"ק מהוסיאטין זי"ע לציון האור החיים הק' בהר הזיתים וראה שם הוי"ה מאיר על הציון ואזי אמר שאין מה להתיירא בארץ ישראל. ובודאי שמה שראה שם הוי"ה מאיר לא היה לשעתו בלבד, אלא עד ביאת המשיח שמו יתברך מאיר בארץ ישראל ומגן על היושבים בה. 'תורה אור' (משלי ו, כג) – התורה שישאל לומדים מגן ומחסה לישראל ורק על זה צריך לבטוח.

אין לנו על מי לסמוך מלבד על השם יתברך

יש לבטוח רק בהשם יתברך – 'ושב בסתר עליון בצל ש-די יתלונן, אומר לה' מחסי ומצודתי אלקי אבטח בו', ואזי 'כי הוא יצילך מפח יקוש מדבר הוות, יפול מצידך אלף ורובה מימינך אליך לא יגש' (תהלים ז, א-ג). 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו' (ירמיהו יז, ז) – שאין לו מבטח בשום דבר מלבד בבורא עולם.

ומי שסבר פעם שהצבא הוא שמירה עלינו חי לדאבוננו בטעות עד שמיני עצרת, אז כבר נפקחו עיניו וראה ששום צבא אינו מהוה שמירה. יש 'סוס מוכן ליום מלחמה' אלא 'שלה' התשועה'. הבורא יתברך לבדו מנהיג את העולם, כפי שאמרו קצת בתפלת נעילה שבע פעמים 'ה' הוא האלקים'. שם אלקים מורה שהבורא יתברך בורא ומנהיג כלל הברואים בעל היכולת ובעל הכחות כולם וכל הנארע בעולם ממנו יתברך. זהו ה' הוא האלקים שאף מה שעורכים מלחמה וחייילים נלחמים בחזית הכל ממנו יתברך ולצבא אין שום כח לשמור ולהגן עלינו.

השתדלות השמירה בדרך הטבע

כל אלו דברים ברורים, אלא שנסאלתי האם הייתגר כאן בלא שהיה צבא. והתשובה לכך שאין לזה שייכות כלל, כדאמרו חז"ל (סנהדרין זי"ג) שאסור לגור בעיר שאין בה רופא, אף שודאי אין הרופא מרפא ופגשתי לאחרונה פרופסור עולמי שאמר לי שמקדים ואומר בפירוש לכל אדם שבא אליו, תדע שאין הרופא מרפא רק בורא עולם. אלא שאעפ"כ רצונו יתברך שתהא הנהגת העלם בדרך הטבע על ידי השתדלות ולכן אסור לגור בעיר שאין בה רופא.

כמו כן בכל מקום מצרכי העיר שיהיו שומרים סביב לה, ועל ידם נעשית השתדלות השמירה בדרך הטבע (עיי' בבא מציעא קח). אמנם לדאבון לב אין השומרים כפי שצריך להיות – 'מי האיש הירא ורך הלבב' (דברים כ, ח) – שירא מעבירות שבידו (סוטה מד), 'לך וישב לביתו' וזהו הסתר הגלות, אבל קצת השתדלות הטבעית נעשית בדרך זו.

ובאמת יש לבקש מהשם יתברך יבוא הנס מכל מקום, שהקב"ה לא יביט במה שאינו טוב, כדכתיב (שה"ש ח, יד) 'ברח דודי ודמה לך לצבאי' ואמרו במדרש (שהש"ר ח, טו) מה

היא מציאות קיימת, כאשר שונאי ישראל נשאו ראש וכפי שזימרו עתה זמר הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע 'נעבעך נעבעך נעבעך הרוגה עליך, נעבעך נעבעך נעבעך ונחשבת כצאן טבחה'. כאשר אירע דבר מה שכבר לא אירע במשך הרבה שנים, דבר שאי אפשר לנו להבין ולהשיג – מי ימצא עומק הדין. ומחמת מה שאירע מתכוננים בארץ ישראל למלחמה, הרי שכל זה מציאות קיימת שכל אחד שומע ורואה.

ב"ה שבציבור שלנו שומעים רק מה שמותר לכתחילה, ועתה אמר לי אדם שבכל תקופת הירוס לפני כשלוש שנים לא הקשיב לשום קו חדשות אף לא הכשרים ועבר את כל התקופה ההיא בלי שום פחדים. אך גם מי שלא שומע מהקוים שומע זאת ברחוב ובעניינו זו מציאות קיימת. אבל מאמר חז"ל שבזמן שהקול קול יעקב אין הידים ידי עשו שולטות נראה לנו כמין סגולה, ואינו אצלנו דבר מציאותי כמו מציאות המלחמה שמביאה פחד ל"ע.

תורה מנגנא ומצלא היא מציאות ממשית

לכך עיקר עבודתנו בעת הזאת שבדרי חז"ל (סוטה כא). שתורה מנגנא ומצלא יהיו אצלנו כמציאות ממש. כדאיתא בספר כתבי מהרצ"א (עמ' קח) מהרה"ק הבני יששכר בדברי הגמרא הנ"ל מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה, שבעת עוסקים בתורה בדרך לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, בעת הלימוד הרי זה מלחמה כדרשת חז"ל (קידושין ל): על הפסוק (תהלים קכז, ה) 'לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער' – זה האב ובנו הרב ותלמידו שעוסקים בתורה ונעשים אויבים זה לזה, וכשמתברר הדבר להלכה הוא נצחון המלחמה, ובליימוד זה מנצחים במלחמת האויבים.

ממילא דבר פשוט הוא שכאשר יושבים ועוסקים בתורה, בפרט בבתי כנסיות ובתי מדרשות שבהם יש השראת השכינה, נעשית המלחמה והנצחון על האויבים במקום זה. צריך להיות ברור – המציאות האמתית של המלחמה היא בישיבה בבית המדרש ובכולל, זה אומר בכה וזה אומר בכה עד שהסוגיא מתבררת ובזה מנצחים במלחמה.

השם יתברך לבדו שומר עמו ישראל

אלא שמלבד זה קיימת השתדלות בדרך הטבע, כפי ששאל אותי מאן דהו וכי מה מתרחש כאן, האם סומכים על הצבא או שלא סומכים – וכי היינו גרים כאן במצב זה באם לא היה צבא.

לכך צריך ראשית כל להקדים, שמי שעד עתה סבר שהצבא שומר על ארץ ישראל, נוכח בשמיני עצרת תשפ"ד שמי ששומר על ארץ ישראל הוא רק הקב"ה – 'ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה' (דברים יא, יב). על ארץ ישראל קיימת השגחה מיוחדת ושמירה עליונה, כדאיתא בדרשות הר"ן (דרוש ה) שבעת יצא יעקב אבינו לחוץ לארץ הוצרך לברכה מיוחדת – 'כי לא אעזובך עד אשר אם עשיתי את אשר

בראש ובראשונה נאחל מעומק הלב ברכת מזל טוב לידיד נפשי הר"ר שלמה המסור בלב ונפש לכל קדשי מוסדותינו הקדושים, ובכללם הישיבה הקדושה, קופת מעות ארץ ישראל, ספרי רבוה"ק שמוציאים לאור, ולכל דבר שבקדושה ששם רבוה"ק נקרא עליו, לשלל אלו יש לו לב רותח. הציבור מבין שבדרינו אינם בדרך חנופה ועל דרך 'רבי מכבד עשירים' (עירובין פג), אלא דברים כהווייתם.

בנסיעתנו לאמריקה – שלש פעמים בשנה – יעזור השם יתברך שלא נזדקק לנסיעות כה רבות, מתמסר ר' שלמה בכל נפשו להצלחת הענין. לא מבעיא בהיותנו בבאלטימאר שר' שלמה מפקיר את משפחתו ועסקיו, ומלבד זמן קצר שנמצא בביתו שוהה איתנו מהשכם בבוקר עד מאוחר בלילה. וכך גם בשתי הפעמים האחרות מתמסר ר' שלמה מאד. כך שמחובת הכרת הטוב שהיא יסוד ביהדות, עלינו להכיר טובה לר' שלמה על כל פעלו. הרבה שלוחים למקום, אבל קצת מה שיש אצלנו ב"ה ישיבה שבה לומדים בחורים בני עליה, אחד מעיקרי השליחים לכך הוא ר' שלמה.

פסוק לי פסוקך

הנני רוצה לנצל את ההזדמנות לדבר מעניני השעה, כאשר אף הציבור שלנו ובודאי הציבור ברחוב מבלבלים מאד מהמצב, ויש להתבונן כיצד צריך להביט על המצב וכיצד להתנהג בעת הזאת.

איתא בחז"ל כאשר היו גזירות בישראל היו אומרים לילד מישראל פסוק לי פסוקך, ואפילו שונאי ישראל ידעו שיש לבדוק מה אומרים ילדי ישראל. כפי שהמן הרשע שרצה ח"ו להשמיד את ישראל, כאשר בא למרדכי הצדיק שלמד עם ילדי ישראל ואמרו לו שעוסקים בהלכות העומר, אמר אתי מלוא קומצא דיכדו ודחי עשרת אלפים כיכר כסף דידי (מגילה טו). וכך גם בחורבן בית שני בא האויב ואמר לההוא ינוקא פסוק לי פסוקך וכו' (גיטין נו).

אם כן כאשר בחור הבר מצוה ברוך מרדכי נ"י דיבר דרשה נפלאה על ענין השיניין שבתפילין של ראש, שעליהם נאמר 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך' (דברים כח, י), ואמרו חז"ל (ברכות נו). אלו תפילין שבראש ודאי אין זה בכדי. ומה גם דאיתא מהבעש"ט הק' (עיי' באריכות מפי ספרים וסופרים בבעש"ט עה"ת בפרשתן עה"פ לא טוב) שבעת ששומעים דיבור כלשהו הרי זה בהשגחה פרטית ללמוד דבר מה, לכך כאשר הגיע בחור הבר מצוה במיוחד מבאלטימאר לומר לנו דבר זה, עלינו להתבונן מהו הלימוד עבורנו.

מה היא המציאות האמתית

דרשו רז"ל (מכות י). 'עומדות היו רגלינו בשערין ירושלים', מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה, 'שערי ירושלים' – שהיו עוסקים בתורה, וכענין זה דרשו (ב"ר סה, ב) בכתוב (בראשית כז, כב) 'הקול קול יעקב והידיים ידי עשו'. אמנם בדרך כלל טבע האדם שהמצב הנראה עתה לעינינו

מחשבתן של ישראל – שיקדשו עניני הארץ

זהו כל תכלית הבריאה שיעלו ישראל גשמיות העולם להשם יתברך, ועל זה איתא במדרש (ב"ר א, ד) ששה דברים קדמו לבריאת העולם יש מהן שנבראו ויש מהן שעלו במחשבה להבראות וכו', ר' הונא ור' ירמיה בשם ר' שמואל ב"ר יצחק אמרו מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר. כלומר כל תכלית בריאת העולם בכדי שיעסקו ישראל בעניני הארץ באופן שיתעלה הכל לקדושה.

בזה יבואר הכתוב בראשית ברא אלקים, כי כל תכלית הבריאה עבור ישראל - ראשית המחשבה שיעלו עניני העולם וקדושה, והוא על ידי שני אופנים, את השמים מורה על מעשיהן של צדיקים שמציאותו מרוממת ורוחנית וזוה מעלה כל הגשמיות לשרשה, ואת הארץ מורה על מעשיהן של רשעים שהיא דרגה נמוכה יותר, שעוסק כראוי בעניני החומר בדרך מלחמה והתגברות. ובדרך זו המשך הכתוב 'הארץ היתה' וגו' כפי שנתבאר בדברי המדרש.

ארץ ישראל – המקום המובחר לקדש הארציות

זהו ביאור דברי רש"י ומה טעם פתח בבראשית וכו' שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים, כי האומות סבורים שנכנסו ישראל לארץ כדי שתהא להם מדינה ככל העמים וממילא הם לסטים שכבשוה מתחת יד העמים. הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא וכו', שתכלית כל מעשה שמים וארץ לפי שחפץ הקב"ה שיעלו ישראל עניני הגשם לקדושה, ולתכלית זו הוריש להם ארץ ישראל שאינה ככל ארצות הגוים, כי היא הארץ שבה יכולים להעלות עניני החומר להשם יתברך, וכמאמר רז"ל (בבא בתרא קנח:) אורא דארץ ישראל מחכים, שנשפע בה אור החכמה ובקדושתה מתקדש האדם וכל עניניו.

ומארץ ישראל שבה נתמלא תכלית הבריאה נתפשט קדושה לכל העולם, כענין מאמר רז"ל שנקרא שמה אבן שתיה ששמנה הושתת העולם (יומא נד:), שנשפע בכל העולם הכח להעלות עניני הגשם לנבואה. וכמאמר בארץ (ישעיהו ב, א) 'כי מציון תצא תורה', שעסק התורה בארץ ישראל משפיע לכל העולם לרוממם ולקדש הארץ להשם יתברך. ולזה פתח בבראשית להודיע שכל תכלית הבריאה עבור קדושת עניני הארץ על ידי ישראל כפי שנתבאר דברי הכתוב, וזוה ממילא סרה טענת האומות על כיבוש ארץ ישראל.

העצה להתחזקות בענינים אלו על ידי כח החבורה, כפי שכבר עוררנו כמה פעמים ותמיד יש להוסיף ולזרז למזורזין שהוא תועלת עצומה כאשר מתכנסים יחד להתחזק בעבודת ה', ויש להתחזק ולהשתדל שיהא לכל אחד חבורה שמשותפת בה ומתחזק איתם בעבודת ה'.

יעזור השם יתברך שתישאר בנו קדושת הימים הק' שעברו עלינו, תמיד יש לזכור את הזמנים הנעלים שהיו בתקיעת שופר ובכל תפלות הימים הק' וזוה היא לנו כח לעמוד בנסיגות העוה"ז. שנוכה לכל ההשפעות טובות בגשמיות וברוחניות ולביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

בראשית תשע"ח, רעוא דרעיון

לא יתכן שיהא לנו לב אבן, ויש להתבונן שאלפים ורבות מישראל וביניהם הרבה שומרי תורה ומצוות נמצאים כעת במלחמה על האויבים בכח התורה שלומדים כאן, יש לעורר רחמים עליהם ועלינו בזכות התורה ובזכות הצדיקים שהתפללו על ישראל בכל הדורות ובזכות הרה"ק מבראדיטשוב שהיום יו"ד, שלא תינוק ציפורן קטנה של שום יהודי באיזה מצב ומקום שהוא וכולם ישובו לביתם בריאים ושלמים.

התחזקות באמונה ובטחון בזמנים אלו

אמנם ודאי שאין מקום כלל לפחד ויש להתחזק באמונה ובטחון, כי בכח התורה ודאי יתבטלו כל הדינים, כדאיתא בזוה"ק (שלח קס.) עה"פ (במדבר יד, ט) 'אתם אל תיראו את עם הארץ וגו' סר צילם מעליהם', סר מעליהם תקפו של הדין הקשה כיון דלעי באורייתא. כל הקדושות הכחות והמוחין שקבלו ישראל בחודש הזה, ודאי עשו שורש למעלה ויעשו פירות למטה, ותפלות בני ישראל כבר הקדימו רפואה למכה וישועה לצרה.

כאשר ישראל כבר נטלו ד' מינים מאני קרבא ומוליך ומביא מעלה ומוריד, ודאי ביטלו בכך כל מה שצריך לבטל, כפי שהיה אצל המן הרשע שהלימוד בקרבן העומר שאף בו יש מוליך ומביא מעלה ומוריד כדי לבטל דברים רעים, דחו עשרת אלפים כיכר כסף ויצאו ישראל מצרה לרוחה. וכפי שזימרנו בשמיני עצרת 'ישראל אינן נצוחיא', שיתבטלו כל הגזירות מישראל ויהא להם אך טוב וחסד.

בזמנים אלו עבודה גדולה היא להביא בבית הרגש של אמונה בטחון ושמחה ולא להתהלך בפחד. 'עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנו אל' - רק עמנו. 'במיני לי נהורא ותחפי לכון בהתא', אור החודש הזה - 'אורי' בראש השנה - יאיר לישראל למשך כל השנה ולשונאי ישראל יהא חושך.

שמירה עליונה על ידי הנחת תפילין

חרגנו מעט מענין הבר מצוה אבל כפי שאמרנו בראש הדברים סימנא מילתא שבחור הבר מצוה דיבר מענין תפילין של ראש שעליהם נאמר 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך'. כאשר יהודי מניח תפילין זוכה על ידי זה לשמירה עליונה, כפי שבתפילין יש כ"א שמות הוי"ה וכ"א הוא מספר שם אהי-ה שהוא שם שמירה - אימא עילאה (ראה עץ חיים עג) כענין חג הסוכות, וכן איתא (ראה דרך ה' להרמח"ל ח"ד פ"ח) שד' מינים כנגד ד' פרשיות שבתפילין.

ממילא אותה שמירה עליונה תמשיך על ידי התפילין - 'יראו ממך', 'תפול עליהם אימתה ופחד בגדול זרועך ידמו כאבן עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קניית', שקאי עד הגאולה השלמה במהרה, שישבו ישראל בשלום השקט ובטח ובמנוחה שלמה.

יעזור השי"ת שר' שלמה וב"ב והוריו החשובים ירוו לרוב נחת ויזכו לראות בנים ובני בנים ההולכים בדרך אבות שהיו מנכבדי אנ"ש בעיר מינסק, ויהא שובע שמחות לכל בני ישראל.

צבי זה עינו אחת פתוחה ועינו אחת סגורה כך בזמן שישראל עושין רצונו של מקום הקב"ה מביט עליהם בשתי עיניו - מצד הרחמים ומצד הדין כי ראויים מצד תורתם ועבודתם, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום עינו אחת סגורה - אינו מביט במה שאינו טוב, ועינו אחת פתוחה מצד מדת הרחמים.

כן עתה לא יביט הקב"ה במה שאינו כראוי באותם היוצאים למלחמה, רק במה שיוצאים בשליחות אותם שעוסקים בתורה בשערי ירושלים, כי באמת המלחמה נערכת בביהמ"ד ושם הנצחון, ואלו היוצאים למלחמה עושים בשליחותם השתדלות בדרך הטבע.

באם היינו ראויים - 'אם בחוקותי תלכו' (ויקרא כו, ג) - שתהיו עמלים בתורה, היה מתקיים 'ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד' (שם פסוק ו), לא אזעקות ולא חדר ממ"ד. אבל כיון שלדאבון לב עדיין אין זה כך, הרי זה באופן שאותם היושבים בביהמ"ד עורכים את המלחמה בפועל ואתם שאינם זוכים לשבת בביהמ"ד עוסקים בהשתדלות בדרך הטבע, מי שירה באקדח הוא מי שיושב בביהמ"ד ומי שמחזיק את האקדח הוא מי שנמצא שם בחזית.

תפלות הימים הק' ודאי נתקבלו ופעלו למעלה

עוד נשאלתי, הלא כעת בחודש תשרי התפללו ובקשו כל כך הרבה - 'ותצילנו מכל גזירות קשות אכזריות ורעות', להיכן הלכו כל התפלות. אמנם האמת שזו טעות גמורה ותפלות ישראל ודאי התקבלו, כפי שאחזו צדיקים שתפלות ישראל ודאי מתקבלות ומי יודע מה היה מתרחש ח"ו אלמלא התפלות. איננו יודעים מדוע אירע מה שאירע והרי זה מכבשי דרחמנא, אבל ודאי שזוה כבר אחר ההמתקה שנעשתה על ידי תפלות ישראל שנתקבלו ברחמים ובשמחה.

כאשר אירע דבר כזה בשמיני עצרת שהוא זמן שנמצאים ישראל כביכול עם מלכא בלחודוי (זוה"ק צו לב), אחר עבודת בני ישראל בחודש אלול - אני לדודי והתעוררות י"ג מכילי דרחמי, עבודת ר"ה, עשי"ת, ואחר השמירה העליונה הנמשכת ביוה"כ ובהג הסוכות, ודאי שכל מה שנעשה היה כבר אחר המתקה גדולה.

להשתתף ולהרגיש צערן של ישראל

יש להשתתף בצערן של ישראל ולהתפלל על כל איש יהודי, ולא להתהלך בהרגשת שלום עלי נפשי, אף שהננו יושבים בבני ברק שמתאמרא בשם החזון איש ז"ל שהבטיח שלא יפלו כאן טילים, וכפי שנראה כך בחוש. כפי ששמעתי שהרה"ק ר' אהרן מבעלזא זצוק"ל בעת מלחמת סיני בשנת תשי"ז קרא פעם למשמש באמצע הלילה ושאל אותו מה קורא בחוץ, האם יורד גשם? - כן, האם יורד חזק? - כן, האם קר? - כן, וכאן בבית האם חס? - כן והאם לך חס? - כן. אמר לו הרה"ק האם הנך יודע כמה מבני ישראל שוכבים כעת לדאבון לב שם על החול וקופאים מקור ויורד עליהם גשם.

כנראה היה בזה גם ענין לעורר רחמים על ישראל, כידוע שבאותם זמנים היה עומד במשך שעות בהדלקת הנרות בערב שבת ופעם עמד במשך שמונה שעות, להתפלל ולעורר רחמים על בני ישראל.

כח התשובה על ידי אור השבת

במדרש (ב"ר כב, ג) 'ויצא קין מלפני ה' (בראשית ד, טו) פגע בו אדם הראשון אמר לו מה נעשה בדיןך, אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי. התחיל אדם הראשון מטפח על פניו אמר כך היא כחה של תשובה ואני לא הייתי יודע, מיד עמד אדה"ר ואמר 'מזמור שיר ליום השבת' (תהלים ז, א).

יש לבאר הלא זה היה בשבת עצמו כדאיתא ממון הס"ק מלעכוויטש עה"פ (בראשית ד, טו) 'וישם ה' לקין אות' שהוא השבת – כי אות היא ביני וביניכם, והרי 'מזמור שיר ליום השבת' נאמר בכניסת השבת ובאמירתו מקבלים קדושת שבת, ובאם אמרו אדה"ר כבר בכניסת השבת מה טעם חזר לאמר, ואם לאיזה טעם לא אמרו מקודם מדוע אמרו עתה.

הביאור כי שבת מלשון השבה שנתעלית כל הבריאה ושבה לשרשה, ובאמת אלמלא חטא אדה"ר היתה עליה בשבת בשלמות הן בפנימיות העולמות והן בחיצוניות. אבל אחר החטא נעשית העליה רק בפנימיות והעליה בחיצוניות תהא לעתיד בעת ונגלה כבוד ה' ויראו הכל כבוד מלכותו יתברך בעולם.

והנה בבוא שבת ראשונה וראה אדה"ר שלא נעשית עליה בחיצוניות העולמות, סבר שמא מחמת החטא נפגם העולם באופן שלא תהא עליה כלל בשבת ולכן לא אמר מזמור שיר בכניסת השבת. אבל בשמעו מקין שעשה תשובה וענין התשובה ששבה נשמת האדם למקומה אחר שנפגמה בחטאו, בפרט בתשובה מאהבה שזדונות נעשים לו כזכיות, שזוכה לדבק נשמתו ביוצרה באופן נעלה כאילו עסק במצוה. והשורש לתשובה מקדושת השבת שעל ידה יכול להשיב נשמתו לשרשה אחר שנפגמה.

אמר כך היא כחה של תשובה וכו' מיד עמד ואמר 'מזמור שיר ליום השבת', כי נוכח שאף אחר חטאו עדיין מאיר אור השבת ונעשית עליה בפנימיות העולמות, ומכח עליה זו יכול כל יהודי להשיב נפשו להשם יתברך.

השבת חותם המלך – גילוי המלכות בעולם

במדרש (ב"ר י, ט) 'ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו וגו' (ב, ב) רבנן אמרי משל למלך שעשו לו טבעת, מה היתה חסרה – חותם, כך מה היה העולם חסר – שבת.

ביאור הדמיון בין השבת לחותם שבטבעת המלך, כי העדר החותם בטבעת אין רק חסרון בשלמותה, אלא חסרון בעצם מהותה שאין ניכר בה שהיא טבעת המלך. כמו כן הקב"ה ברא העולם לתכלית שיתגלה בו כבוד מלכותו, כדכתיב (ישעיהו מג, ז) 'כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי יצרתיו אף עשיתיו, שמכל מציאות ופרט בבריאה יתגלה שהבורא יתברך מלך העולם, אלא שמצד המציאות הגשמית נסתר מלכות ה' כי באם היה זה בגילוי היה נתבטל הבחירה.

לזה קידש הבורא יתברך יום השבת שעל ידו יתגלה מציאותו יתברך בעולם, אשר לא רק בשבת עצמה שבירכו הקב"ה במאור פניו של אדם זוכה להכיר במלכות ה', אלא אף לימות החול נשפע מאור השבת שיוכל לגלות כבודו יתברך בכל ענין שעוסק בו.

זהו דמיון השבת לחותם שבטבעת המלך, שעל ידה נעשית מציאותה טבעת המלך, כן על ידי השבת נעשה העולם עולמו של הקב"ה כביכול שנתגלה בו מלכות ה'. כדאיתא ברמב"ן (פרשת יתרו כ, ח) שבאמירת היום יום ראשון בשבת שני בשבת וכו' מקיימים מצות זכירת שבת, שבזכירתה ממשיכים מקדושתה לימות החול.

זהו ביאור דברי המדרש שאחר שמע אדם הראשון מקין ששב בתשובה, מיד עמד ואמר 'מזמור שיר ליום השבת', כי הלא אם ברור לאדם שמלוא כל הארץ כבודו ודאי אינו בא לידי חטא, נמצא שהחטא מגרע כביכול בגילוי כבודו יתברך בעולם והוא חסרון בחותם המלך, ובעת שובו מחטאו מתקן חותם המלך שנפגם על ידו. והכח לשוב בתשובה מקדושת השבת המגלה בעולם חותם המלך.

תכלית הקרבן להשלים חסרון הגוף

ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה', והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן וישע ה' אל הבל ואל מנחתו, ואל קין ואל מנחתו לא שעה וגו' (ד, ג-ה).

יש לבאר בהקדם מה דאיתא בחתם סופר בביאור דברי רש"י (א, יא) שציוה הקב"ה לארץ להוציא עץ פרי, שיהא טעם העץ כטעם הפרי, וכיון שלא הוציאה אלא עץ עושה פרי, כשנתקלל האדם נתקללה אף היא.

ומבאר שהאדמה יש בה כח חיוני שממנו טעם הפירות, ורצה הקב"ה שתוציא עץ שאף בו יש טעם ובזה תוציא כל כח החיוני שבה לתוך העצים והפירות, וממילא בעת יברא האדם מן האדמה לא יהא בגופו כח חיוני ותהא כל חיותו מהנשמה, ויהא הגוף כנרתיק של עץ לכלי זהב שבטל לגמרי לכלי ולא יהא בו שום רצון לעוה"ז מצד הגוף.

אמנם אחר שנתנה טעם רק בפרי ולא בעץ נותר בה חיות וכשנוצר ממנה האדם היה בגופו חיות להמשך אחר תאוותיו ועל ידי זה נתפתה לאכילה עץ הדעת. לכך כשנתקלל האדם נתקללה אף האדמה שגרמה לחטא.

לפי זה יש לבאר כי ענין הקרבן הבא מן הבהמה, להראות שמצד גופו הוא מגושם וחסר כבהמה ובקרבנו מעלה ומקריב חלקו החומרי – הבהמי להשם יתברך.

אמנם קין הביא 'מפרי האדמה מנחה לה', כי פרי העץ יש בו חסרון שאין טעם העץ כטעם הפרי, אבל בפרי האדמה שאינו מן העץ אין כל חסרון, ותחת שיביא קרבן לאותו סימן על חסרונו, כביכול השוה עצמו לקונו בשלמותו בהבאת מנחה לה' שאין בה חסרון, לכך 'ואל קין ואל מנחתו לא שעה', אבל הבל הביא קרבן מן הבהמה מתוך הכנעה להראות חסרונו ולהגביה עצמו להשם יתברך, ולכך 'וישע ה' אל הבל ואל מנחתו'.